

Lengvári István

„Papírforma szerint talán én volnék a legkvalifikáltabb, de hát ez ma kevés az üdvösségre”

Protekciókérések Pekár Mihály pécsi orvoskari professzor levelezésében

Az egyén céljai elérésének egy befolyásos személy általi elősegítése, a protekció (vagy ahogy az alább ismertetendő iratokban sokszor olvassuk a *pártfogás*) évezredek társadalmi jelenség. Nem feladatunk eldönteni, hogy a különféle szakmák professzionalizálódása során ennek gyakorisága növekedett-e vagy sem, mindenestre Magyarországon a polgári kor tisztségviselőinek, vezetőinek fennmaradt „félhivatalos” iratai között szép számmal találunk rá példákat. Feldolgozásuk nem csak kapcsolatháló rekonstruálása szempontjából, hanem mentalitástörténeti kérdések vizsgálatához is fontos lehet. A 20. század második felére a protekcióra irányuló kommunikáció már inkább szóbeli, négy szemkört vagy akár telefonon történt; illetve sokszor egy testület (párt, tanács) nyomása által valósult meg, az iratok szemszögéből „személytelenebb” formában.

Jogi szempontból nézve, amennyiben nem történik anyagi vagy egyéb ellenszolgáltatás, akkor korszaktól függetlenül a protekció nehezen vagy egyáltalán nem volt büntethető. A jelenség elméleti elemzéseiben felmerül az a megfontolás is, hogy az állások betöltése esetén a munkáltató szempontjából ennek például kedvező hozadéka is lehetnek, előnyben részesítheti a megbízható helyről ajánlott személyt. Az ajánlólevelek kérése, benyújtása máig része az álláshirdetésre való jelentkezésnek. A kérdéssel foglalkozó írások felhívják a figyelmet arra, hogy a protekció tömegjelenségként értelmezendő. A jogi szakirodalom jelen szempontunk szerinti további fontos hozadéka, hogy leírja az úgynevezett pozicionális protekció jelenségét, amely egy jelentős társadalmi pozíciót betöltő személy, például egy egyetemi professzor esetében jelenhet meg.¹

¹ Szamel 1989: 134–144.

AZ IRATOK

A forrásunkként szolgáló irategyüttes sorsa sajnos a hazai levéltári iratgyarapodás egyik szomorú példája. Néhány évvel ezelőtt tűntek fel több papírrégiség-gyűjtőnél Pekár Mihály félhivatalos levelezésének iratai. Mivel ezek nem minősülnek köziratnak, lényegében szabadon eladhatóak, árverésre bocsáthatóak. Így 2012-re a dokumentumok túlnyomó részét, több részletben elárverezhették, gyűjtők vásárolhatták fel. Lehetetlen megbecsülni, hogy az egykori magánkézben lévő iratanyag mekkora része került ezáltal forgalomba, és mennyi lappang még, illetve hogy az előbbiből mennyi került be különböző levéltárakba. Fokozza a bizonytalanságot, hogy az aukciókon sokszor egy tétel alatt akár tucatnyi dokumentum is gazdát cserélt. Néhány esetben az árverési katalógusból ismerünk csak egy-egy iratot, vagy legalábbis egy oldalt belőle.² Ez sajnos azt is jelenti, hogy a kitűzött témakörben tett alábbi megfigyeléseink is csak bizonyos korlátok között állják meg a helyüket. Az elvégzett kvantitatív (vagy nevezzük inkább két kézzel, 10 ujjal végzett) számításoknak is csak tájékoztató jellegük lehet.

Két közgyűjteménybe, Budapest Főváros Levéltárába és a PTE Egyetemi Levéltárba kerültek be aukcióról vásárolt Pekár-iratok. Előbbi 1117, utóbbi 381 irattal rendelkezik,³ elsősorban a századforduló körüli évek és az 1929–1933 közötti időszak iratai találhatóak meg nagyobb számban.⁴ Túlnyomó részük levél, Budapesten 1030, míg Pécsen 243 irat. Ezen belül protekcióval, vagy azzal is foglalkozó levél 284, illetve 58 darab. A két fond szűken vett 1273 darabos levelezését⁵ egybeszámolva 342 darab, azaz 27% foglalkozik protekcióval.

A PROFESSZOR

A jó családból származó⁶ Pekár Mihály⁷ orvosprofesszort (1871–1942), az életben kiemelkedő művelőjét 1900-ban már a pesti egyetem elismert előadójaként a párizsi világiállításon találjuk mint a magyar állam fizetett szervezőjét. Ez alkalommal a szakmai kapcsolatokon túl hazai és külföldi politikusokkal alakított ki összeköttetéseket. Neki köszönhetjük a 'szívverés' és az 'érverés' orvosi műszavaink megalkotását. Nem véletlen, hogy az 1912-es egyetemalapítások

² Jelen írásban ezekkel nem, csak a közgyűjteményekbe bekerült iratokkal foglalkoztunk.

³ Az iratok mindkét helyen egyelőre rendezetlenül állnak a kutatás rendelkezésére. Mivel két, illetve egy levéltárdoboznyi anyagról van szó, az alábbiakban fondon belüli hivatkozást nem adunk meg.

⁴ A BFL fondja tartalmaz néhány, Pekár Mihály halálára írt részvétnyilvánítót, illetve későbbi családi levelet.

⁵ Az elsősorban a PTE EL anyagában előforduló táviratokat és nyomtatott meghívókat kivéve.

⁶ Anyai nagybátyja Horváth Mihály püspök, történetíró és miniszter volt (Almanach 1940: 536), akitől mint keresztelőlétől a nevét is kapta; apja mérnök, egyik testvére szintén tudós és akadémikus lett (Benke 1998: 166; PL 2010: II. 123–124).

⁷ Életéről összefoglalóan: Benke 1998: 166–168.

során a pozsonyi Erzsébet Tudományegyetem orvoskarának megszervezésével bízták meg, melynek azután az első dékánja lett. E tisztségében érte meg az egyetem kényszerű menekülését, majd egy évet leszámítva,⁸ annak mind az átmeneti budapesti működése alatt, mind pedig az első két pécsi tanévében dékán volt. Egyértelmű az utókor értékelése, miszerint az egyetem Pécsre telepítésében, különösen a sok és megfelelő állapotú új épületet igénylő orvoskar és klinikái elhelyezésében oroslánrésze volt.⁹ Eközben tovább alakíthatta azt a kiterjedt kapcsolati hálót, melyet a későbbiekben eredményesen használhatott fel. Ismerősi köre a pécsi társadalmi és gazdasági elittel, valamint az evangélikus egyház vezetésével fenntartott kapcsolataival bővült. Így az sem volt véletlen, hogy az egyetem 1927-ben őt delegálta felsőházi tagnak.¹⁰ Ez, ahogyan azt az alább bemutatásra kerülő iratok is bizonyítják, újabb kapcsolatokat, egyúttal további protekciók, pártfogások intézését is jelentette.

A PROTEKCIÓ FAJTÁI ÉS KÉRŐI

A professzor szakmájából következően az egészségügyi ellátással kapcsolatos kérések jelentik az egyik fő csoportot. Közel ötven levél foglalkozik gyorsabb orvoshoz kerüléssel, szanatóriumi ellátás intézésével, megfelelő kezelő- vagy műtőorvos igényével, illetve az ellátás költségeinek elengedésével stb. Ezek már életének korábbi fázisában megjelennek, ellentétben a második fő csoportot jelentő tanulmányi ügyekkel. Az utóbbi számaránya megközelíti a százat, és ezek a kérések három főbb típusba sorolhatóak. Az elsőt az egyetemi felvételik elintézése alkotja, mely a nyújtástól a konkrét beavatkozásig terjedhetett. Meglepőek a másodikba tartozó, egy-egy vizsga letételének intézésére, vagy ahogy az egyik levélíró fogalmaz, a „mentőkötelek” nyújtására vonatkozó iratok. A harmadik típushoz tartoznak a különféle félévbeszámítások, diákjóléti ügyek elintézése iránti protekciókérések. Ezek közül kiemelkedik dr. Kerekes Györgyné báró hatvani Hatvany Mária ügye 1929-ből, akiért Visnya Ernő, a Pécsi Takarékpénztár elnök-vezérigazgatója, szintén felsőházi tag járt közben. Az alábbiakban közölt dokumentum tanúsága szerint Pekár némi okirathamisítástól sem riadt vissza. A bécsi és a budapesti bölcsészkaron elvégzett félévek után az orvoskar ismerte el Hatvany Mária elvégzett féléveit (részben külön miniszteri engedéllyel),¹¹ és bocsátotta szigorlatra. Az eredményes vizsgák után a hallgatónő a diplomát ugyanazon évben, 1929. június 27-én át is vette.¹²

⁸ Az 1921/22-es tanévben Entz Béla volt a dékán.

⁹ Az egyetem történetéhez további irodalommal: Benke 2000; Lengvári – Pohánka 2011.

¹⁰ Almanach 1940: 536–537.

¹¹ PTE EL VIII.101.b. Rektori Hivatal iktatott iratai 1897 és 2224/1928–29 (VKM 410-51/82-1929).

¹² PTE EL VIII.105.d. Orvostudományi doktorok albuma V. kötet, 84. Jelenleg még nem bizonyítható, de a *numerus clausus* törvény 1928-as enyhítésével is kapcsolatba hozható

A tanulmányi ügyekkel körülbelül megegyező számú levél foglalkozik különféle állások betöltésével kapcsolatos protekcióval. Ezek jó része természetesen orvosi, illetve egyetemi állás, de felsőházi tagságából következően MÁV-, közgazgatási vagy minisztériumi álláshelyekre vonatkozó kérés is előfordul. A munkanélküliségre jellemző, hogy még dohánygyári vagy egyéb kiegészítő munkára vonatkozó protekciókéréssel is találkozunk.

Körülbelül egytucatnyi iratot soroltunk az egyéb kategóriába, melyben leginkább kölcsönszerzéssel, különféle állami szervek felé meglévő tartozással kapcsolatos ügyek szerepelnek. A levelek harmada sajnos abba a kategóriába tartozik, ahol a protekció tárgya, néhány esetben kedvezményezettje sem ismert: a rövid néhány soros levélben az elintézést köszönik meg, vagy utalnak rá.

A protekciót kérők töredéke tartozik csak a család tagjai körébe. A dolog jellegéből adódóan a leveleket olvasva többször találkozunk azzal, hogy már egyébként nem aktív rokoni kapcsolatra hivatkozva kérnek segítséget Pekártól. Többször jelennek meg Pekár keresztgyermekai és rokonságuk kéréseikkel – ezekben az esetekben sokszor még a vérrokonság sem állt fenn.

A nem rokoni protekciót kérők köre kiterjedt egyrészt az orvos-, illetve egyetemi kollégákra, másrészt a politikai és gazdasági élet országos szereplőire. Előbbiek túlnyomórészt apróbb, illetve a szakmájukon belüli (például fiatal szakorvos álláshoz juttatása) szívességeket kérnek. A közéleti szereplőkre ez a „gátlássság” már kevésbé volt jellemző, leveleik sokszor még a lehangoló, erőszakos stílus sem nélkülözték. Az állások kapcsán jelenik meg leginkább maga Pekár is mint protekciókérő.

A protekciók nagy része sikeresnek bizonyult. Ehhez az is hozzájárult, hogy sokszor a protekciót kérők még azt is megjelölik, kinél és milyen iktatószámú beadványt kell elintézni. A levelezés alapján úgy tűnik, hogy mindennapos, jól bevált módszer volt szó, mely a családot kivéve viszonyossági alapon működött. Néhány esetben, és gyakorlatilag kizárólag tanulmányi ügyekben találkozunk csak visszautasítással, amikor már a szakmaiság forgott kockán, vagy lehetetlenség volt annak teljesítése (például az alacsony felvételi keretszám okán). Ellenszolgáltatásra utaló nyomot (egy kézimunka átadásán kívül) nem találtunk, ami a szűkebben értelmezett korrupciót így kizárja.

* * *

Az alábbiakban közölt levelek reprezentatív válogatást nyújtanak a protekciót kérő levelekből – jellemző példákkal. A közlés során megőriztük az eredeti fordulatokat és helyesírást, csak a nyilvánvaló elütéseket és a központozás hibáit javítottuk.

a sikeres diplomavédés, így néhány vizsga erejéig a pécsi női orvostanhallgatók nem kis számát gyarapította (Lengvári 2008).

DOKUMENTUMOK

[1.]¹³

Magyar Királyi Belügyminister

Budapest, 1934. április 18.

Kedves Barátom!

Béla fiam sikeres operációja érdekében kifejtett szíves közreműködéséért, addig is, míg azt személyesen megtehetem fogadd ezúton őszinte, hálás köszönetemet.

Szívélyesen üdvözöl
igaz híved:
Keresztes-Fischer [Ferenc]¹⁴

[2.]¹⁵

Budapest, 1932. szeptember 1.

Méltóságos Professzor Ur!

Kentzler Marietta gyógyszerési pályára való felvétele ügyében hozzám intézett nagybecsű levelére tisztelettel értesítem Méltóságodat, hogy a szóban levő felvételeket egy tizenkéttagú bizottság intézi, melynek magam is tagja vagyok ugyan, de amennyiben Méltóságod pártfogoltja az előírt mértéket meg nem üti, érdekében sokat nem tehetek. A gyógyszerési pályára való felvételre elsősorban azok számíthatnak, akik gyógyszerészek gyermekei, másodsorban pedig a jelesen érett nem gyógyszerész gyermekek. Tekintettel arra, hogy mindössze 80 ifjú vétetik fel a pályára s már eddig 250 jelentkező van, bár Méltóságod pártfogoltja jeles kereskedelmi érettségivel rendelkezik, mégis ajánlatosnak tartanám, hogy a bizottság elnökénél: Szily Kálmán államtitkár úrnál, illetve a bizottság többi tagjainál is méltóztassék K.M. érdekében interveniálni.

Mély tisztelettel vagyok Méltóságodnak őszinte híve,

Mosonyi Sándor
miniszteri osztálytanácsos

¹³ PTE EL XIV.7.

¹⁴ (1881–1948) politikus, belügyminiszter (1931–1935, 1938–1944).

¹⁵ BFL XIV.170.

[3.]¹⁶

Kedves Barátom!

Hálás, meleg köszönetet mondok, hogy Csillag Zoltánnak az orvosi szakra való felvételét dűlőre vitted.

Van nagy öröm Izraelben. De ez a család megérdemli, hogy előmenetelét támogassuk. Egyik nagybátyja kiváló jeles humánus és önzetlen orvos volt, a másik tudós és jeles író, a magyar művészettörténet alapos ismerője. Jó magyar hazafiak, önzetlen, áldozatkész emberek. És ilyennek nézem a fiatal Csillagot is.

Hálás köszönet! Szívélyes meleg üdvözlettel vagyok őszinte szerető híved

Sopron, 1933. szept. 24.

Payr Sándor¹⁷[4.]¹⁸

Méltóságos Uram!

Nagy örömmel olvastam Méltóságos Uramnak hozzám intézett levelét, amelyben kedves volt Méltóságos Uram értesíteni, hogy fiam a kémiai szigorlaton átment s hogy Méltóságos Uram volt kegyes magas személyével személyesen külön elmenni fiam szigorlatára.

Méltóságos Uram! Igazán mondom alig tudok szavakat találni amellyel meg tudom köszönni Méltóságos Uramnak ezt a nagy jóságát és fáradozását. Méltóságos Uram! Nagyon de nagyon köszönöm Méltóságos Uramnak a szíves jóságát és fáradságát.

Engedje meg Méltóságos Uram, hogy továbbra is szíves jóindulatába ajánlhassam fiamat.

Maradtam Méltóságos Uramnak mindenkorra kész és legalázatosabb szolgája:

Budapest, 1929. április hó 17-én

Pátkai Károly

¹⁶ PTE EL XIV.7.

¹⁷ (1861–1938) evangélikus lelkész, történész (Wiczian 1938).

¹⁸ BFL XIV.170.

[5.]¹⁹

Pécsi Takarékpénztár
Igazgatóság

Pécs, 1934. január 16.

Méltóságos Uram!
Kedves Barátom!

Engedd meg, hogy szíves figyelmedet felhívjam Vándor Ida orvostanhallgató kisasszonyra, ki egy régi jó ismerősömnnek, dr. Vándor Mihály budapesti ügyvédnek a leánya és aki a napokban Nálad kedves Miska Bátyám colloquálni fog.

Nagyon kérem részére jóindulatodat.
Mindig készséges szolgálattal:
őszinte híved:
Baumann Emil²⁰

[6.]²¹

A Budapesti Kir. Magy. Pázmány Péter Tudományegyetem
Orvostudományi Karának Dékáni Hivatala

Kedves Barátom!

Birtha József kérvényét megkaptam, Tantestületünk folyó évi február 19-én tartandó ülésén fog azzal foglalkozni. Alig hiszem azonban, hogy a kérés kedvező elintézését nyerhet, mert tantestületünk Farkas tanár indítványára elvi határozatként kimondotta, hogy semmi körülmények között sem adja beleegyezését ahhoz, hogy olyanok, akik itt nálunk az I. szigorlaton megbuktak, más egyetemen vizsgázhassanak, mert ebben a szabályok alól való kibúvót lát. Egyébként nagyon kétségesnek tartom, hogy Birtha a kormányzó úrtól engedélyt nyerne, mert a vall[ás] és közoktatásügyi Minister bennünket értesített, hogy Birtha Józsefnek²² 4-szeri ismétlő szigorlatra való bocsátása érdekében benyújtott kérelmét a tárgyalásra alkalmasnak nem találta. Lehet azonban hogy mindezek dacára Birtha kijárja az engedélyt, mert ő nagyon erőszakos ember és nem nyugszik bele egykönnyen a sikertelenségbe. Abban is nagy része volt az öreg BIRTHÁNAK,²³ hogy fia harmadszor ismétlő szigorlaton visszautasított, mert

¹⁹ BFL XIV.170.

²⁰ (1881–1948) gazdasági szakember, politikus, a Pécsi Takarékpénztár igazgatóságának tagja (1919–1948) (PL 2010: I. 92).

²¹ PTE EL XIV.7.

²² Helyesen Zoltán.

²³ (1877–1942) református lelkész, volt képviselő (1920–1922) (Almanach 1921: 25).

a szigorlat előtt több ízben molesztálta úgy a kérdező tanárt, mint a szigorlati elnököt, a Dékánt, sőt még a kormánybiztost is, úgyhogy már irtóznak tőle.

Szívből kívánom, hogy mindezek dacára a kérelem teljesítéséhez a Kar járuljon hozzá és a deliquens cáfoljon rá eddigi készületlenségére és tudatlanságára.²⁴

Szeretettel ölel:

Budapest, 1929. febr. 4-én

Dunay Jenő²⁵

[7.]²⁶

Másolat Visnya Ernőnek²⁷ írt levélről.

Kedves Barátom!

Ígéretemnek megfelelően átstudióztam Hatvany [Mária] bárónő összes iratait. A dolog úgy áll, hogy az orvosi kar egész simán, minden akadály nélkül beszámíthat neki hat bécsi orvosi félévet az első szigorlattal együtt. Ezenkívül beszámíthat két hazai félévet, amelyet ő a filozófiai karon végzett. Több félévbeszámításra a kar nincs jogosítva. Úgyhogy, ha a kari beszámítás megtörtént, még két félévnek a beszámítását külön folyamodvánnyal a karon keresztül a minisztertől kell kérnie. Itt a kar csak véleményezhet, a döntés a miniszterre tartozik. Ha a kar pártolással terjeszti fel, a miniszter be szokta számítani. Szóval semmi lényeges akadályt nem látok, úgyhogy a beszámítások simán fognak menni. Azonban a legközelebbi kari ülés febr. második felében lesz, és én rajta leszek, hogy mind a két folyamodványt akkor intézzük el. A karhoz szóló folyamodványa már itt van; igaz, hogy nincs aláírva, de majd odakopogtatjuk a nevét. A másik folyamodványt majd megszerkesztem én. A fenti dolgoknak bürokratikus lebonyolítása el fog húzódni március közepéig, úgyhogy akkor kaphatja ki az abszolutóriumát, és kezdhet majd szigorlatozni.

Mindenben rendelkezésedre áll és szeretettel ölel

Pécs, 1929. jan. 26.

Pekár s.k.

²⁴ Az ügyvel kapcsolatos többi levélből kiderül, hogy a kormányzói engedélyt igen, de a pesti kar hozzájárulását „az ilyen irányú kérelem teljesítése a szigorlatok komolyságát veszélyezteti” indoklással nem kapta meg. A fiú tanulmányait végül Pécsen befejezte, és 1934-ben diplomát kapott (PTE EL VIII.105.d. Orvostudományi doktorok albuma VI. kötet, 181).

²⁵ Kari hivatalvezető. Az aláírás feloldásáért Molnár László levéltárvezetőnek (SOTE Levéltára) vagyok hálás.

²⁶ PTE EL XIV.7. Pekár gépiratos másolata.

²⁷ (1879–1942) a Pécsi Takarékpénztár elnök-vezérigazgatója, felsőházi tag (Almanach 1940: 512–513; PL 2010: II. 393).

[8.]²⁸

Méltóságos Uram!

Bocsánatot kérek amiért zavarom a Méltóságos Urat.

Az az egy kérésem volna csak ha érdekemben méltóztatna egy levelet írni a városházára Dr. Salamon Géza Tanácsnok úrnak (X. ü[gy]osztály vezető), hogy felvenne a márciusi kezdethez valamellik temetőbe öntözőnek.

Addig az ideig valami keservesen valahogy kitartanánk. Nem tudok elhelyezkedni sehova sem. A feleségem havi 54 pengőt keres, ebből fizetünk lakbért és tengődünk négyen. A ruházatunk már teljesen szakadt, nem bírjuk semmivel pótolni. A kis gyermekek pedig teljesen ruha nélkül vannak. Ha már a Méltóságos úr engem nem is vesz semmibe, legalább a kis gyermekekért legyen a Méltóságos úr elnéző, akik kenyérkereső nélkül nem nőhetnek fel. Én mindig jó szívvel voltam és vagyok a Méltóságos úrhoz. Iparkodtam is mindenkor a reám bízott munkát tőlem telhetően elvégezni. Előre is hálásan megköszönve, maradok kiváló tisztelettel:

Tuba Kovács Jani
Kispest, Rákóczi utca 91. szám

[9.]²⁹*Másolat.*

Téglássy Béla³⁰
főorvos, orsz[ággyűlési] képviselő
Budapest, I. Fery Oszkár u. 3.
Tel. 50.8.63.

Budapest, 1934. január 24-én

Rendelő: IV: Kaplony u. 9. Tel. 85-7-12.

Kedves Barátom!

Méltóztassál megengedni, hogy Mendöl Béla okl[eveles] gépészmérnök kérését, – akinek édesapja választókerületem egyik legderekabb embere – nagybecsű és jóindulatú pártfogásodba ajánlhassam.

Nevezett a pécsi egyetem gazdasági hivatal műszaki osztályán üresedésben lévő gépészmérnöki állást pályázta meg, s nagyon szeretné azt el is nyerni.

²⁸ BFL XIV.170.

²⁹ BFL XIV.170. Pekár gépiratos másolata az eredetiről.

³⁰ Almanach 1931: 199.

Mivel én őt személyesen ismerem s minden tekintetben kötelességtudó, megbízható és pontos embernek tartom, azért bátorkodom őt nagybecsű figyelmembe ajánlani azzal a kérelemmel [hogya] lennél kegyes a pécsi gazdasági hivatalnál érdekében egy pár jó szót szólni.

Nemes jószívűségedet hálásan köszönve, a legközelebbi viszontlátásig meleg szeretettel üdvözöl s ölel,

őszinte, igaz híved:
Dr. Téglássy Béla s.k.
országgyűlési képviselő

[10.]³¹

Budapest [1]929. febr. 7.

Mélyen tisztelt Professzor Uram! Kedves Barátom!

Bocsánatodat és elnézésedet kell kérnem, hogy megint kérelemmel háborgatlak. Ugyanis a Magyar Általános Hitelbank vállalati pénztára pályázatot hirdetett egy bőrgyógyász szakorvosi állásra. Lejárat febr. 24. Kérvényemet már beadtam, 172. sz. alatt iktatták. Papírforma szerint talán én volnék a legkvalifikáltabb, de hát ez ma kevés az üdvösségre.

Nagyon szépen megkérlek tehát, hogy ha megteheted, légy kegyes érdekemben a Hitelbankban néhány jó szót leadni. Báró Kornfeld Pál, báró Ullmann György és dr. Scitovszky Tibor vezérigazgató, a volt külügyminiszter döntésétől függ a dolog. Ha ezekkel az urakkal, s különösen Scitovszky Tiborral volna valami kapcsolatod, nagyon kérlek, hogy légy kegyes kérésemet hathatós szavaddal támogatni. A vezető orvos ott Szaszovszky László, az ő véleményétől is sok függ, míg a személyi ügyeket Kovács Géza igazgató referálja.

Én most sajnos, már napok óta influenzában fekszem, s így ügyeim intézése is sokkal nehezkesebben megy. De a hét végére talán csak kilábalok.

Ismételten is nagyon kérve kérésem jóakarató támogatását igaz tisztelettel s a régi barátsággal maradok kész híved és szolgád

Grúsz Frigyes
VIII. Baross u. 41.

³¹ PTE EL XIV.7.

[11.]³²

Az Országos Társadalombiztosító Intézet Elnöke
E2947/1930

Méltóságos Uram! Kedves Barátom!

Dr. Nyitray Béla orvos ügyében tanúsított nagybecsű érdeklődésedre válaszolva sajnálattal hozom tudomásodra, hogy pártfogoltad alkalmazása iránt előterjesztett kérelmét nem állott módunkban figyelembe venni, mert pártfogoltad a kérelmét a pályázati hirdetésben előírt okmányokat nem terjesztette be.

Sajnálom, hogy emiatt pártfogoltad kérelmét a fennálló szabályaink értelmében érdemi elbírálás alá nem vonhattuk.

Budapest, 1931. február 12-én.

Szívélyesen üdvözlő:
Huszár [Károly]³³
elnök

[12.]³⁴

Magy. Kir. Dohányjövédéki Központi Igazgatóság
Budapest II., Iskola ucca 13.

Budapest, 1931. február 3.

Méltóságos Uram !

Múlt hó 30.-án kelt nagybecsű leveled birtokában örömmel hozom szíves tudomásodra, hogy Tuba Kovács Jánosné pécsi dohánygyári munkásnő, – aki jó magaviseletével és eredményes ügybuzgó szorgalmával feljebbvalóinak teljes elismerését vívta ki –, szolgálatában véglegesítetett.

Kiváló tiszteletem és őszinte nagyra-becsülésem nyilvánítása mellett maradok igaz tisztelő híved:

Dr. Andruska Emil
pénzügyi tanácsos

³² PTE EL XIV.7.

³³ (1882–1941), 1927–1934 között az Országos Társadalombiztosító Intézet (OTI) elnöke, korábbi miniszterelnök (1919–1920).

³⁴ PTE EL XIV.7.

[13.]³⁵

Mohács, 1936. április 21.

Kedves Miska!

Az egész család nevében egy nagy kéréssel fordulok Hozzád. Imre fiam, aki a mohácsi adóhivatalnál, mint ÁDOB-ista már 2 éve működik, most beadta a pénzügyhöz pénzügyi fogalmazó gyakornokká való kinevezése iránti kérvényét. A minősítése jó, főnöke szerint most nagyobb arányú kinevezések lesznek. Tavaly csak 12-15-öt neveztek ki. Ide is került egy Dr. Draveczky, 29 éves, nős, 4 éves gyereke van. Őt Tahy államtitkár protezsálta.

Imre főnöke reméli, hogy Imrét kinevezik, de a jó minősítés még nem elegendő. Ugyanis Imre tavaly már beadta kérvényét, a felesége utána is járt Pesten, elég nagy urakhoz bejutott, akik közül egyik azt mondta őszintén, hogy baj van, a protekciós könyvbe nincs benne a neve, nem ajánlotta senki. Tehát ez is feltétlenül szükséges.

Arra kérünk tehát K.³⁶ Miska nagy befolyással és magas összeköttetésekkel lépj közbe Imre érdekében, most ez a kormány eléggé pártfogolja a reformátusokat, talán egy későbbi kath[olikus] kormánynál már ez is akadály lehetne. Mit lehet tudni? Úgy hallatszik, hogy most tömegesebb kinevezések lesznek, de itt is a pénzügynél sokan vannak ilyen ÁDOB-isták, mert két éve az ÁDOB révén 300-at alkalmaztak.

Imre igen megállja a helyét mint tisztviselő, a legnehezebb ügyosztályba van beosztva, igen jó, előzékeny úri modorú és nagyon szorgalmas, ő a legelső, mindig a legpontosabb, ezt a főnöke, a pénzügyi tanácsos ki is emelte. Imre már 33 éves és nős, ez is nyomós ok, hogy kinevezzék és a fiatalabbakkal [szemben] előnyben részesítsék. Felesége középiskolai tanárnő, ki szintén állástalan.

Varga Imre most aktív[an] működik, mint a legfőbb számszék elnöke, talán hozzá, vagy Preszly és Tasnády Nagy államtitkárokhoz lehetne fordulni. Különb-ben Te jobban tudod, hogy mit és hol lehetne tenni.

Őszintén megírom az itteni képviselő nem tud semmit kivinni. Az itteni egységes párttól Imre érdekében egy átirat fog menni a központba a párthoz, hogy az is támogassa, ez is feltétlenül szükséges. Mi ezt nagyon meg is érdekeljük, mert az uram évekig ingyen dolgozott a pártnak, mint választókerületi titkár, Mihálffy Vilmos 3 választását vezette. Kettőn befutott, sajnos az utóbbin elbukott. Egy ilyen ellenzéki kerületben, hogy milyen nehéz munkát végzett az uram, azt leírni nem tudom, csak azt tudom, hogy mi egy hónapig sem nem ettünk, sem nem aludtunk, mert itt akkora herce-hurca volt, hogy már mindannyian majdnem belebetegedtünk.

³⁵ BFL XIV.170.

³⁶ Kedves (?).

Bocsáss meg, hogy a Te drága idődet ily hosszú levéllel igénybe vettem, de hogy tisztán láss, mindezt meg kellett írnom.

Imrével szemben mindig jószívű voltál, reméljük, hogy most is segíteni fogsz rajta Tőled telhetőleg, mert szegények csak úgy tudnak megélni a 75 Pengős fizetésből, hogy 3 oldalról segítjük őket, pedig ez nekünk is nagy teherterhel.

Mindannyian előre is hálásan köszönjük szíves közbenjárásodat. Az egész család üdvözlését tolmácsolva vagyok rokoni szeretettel:

Emma

Pontos cím:

Bokor Imréné nyug[almazott] jegyző neje, sz[ületett] K. Emma, Mohács.

[14.]³⁷

Méltóságos Uram!

Először is bocsánatot kérek, hogy jelen soraimmal háborgatom, de mivel hogy élőszóval nem bírtam újbóli kérésemet előadni, ezért bátorkodtam levélhez folyamodni és alázatos kérésemet így előterjeszteni:

Méltóságos Uram!

Entz [Béla]³⁸ professor úr Őméltósága a napokban felemlítette előttem az ezer pengő kölcsönt, illetve hogy Méltóságod tudott-e valamit elérni az Iparbanknál; Bolgár igazgató úrnál. S erre én azt a választ adtam Entz professor úr Őméltóságának, hogy Méltóságod volt kegyes és megígérte nekem, hogy ezt a dolgot Méltóságos elintézi.

Méltóságos Uram!

Újból ezer bocsánatot kérek és ne méltóztassék rossz néven venni, hogy ezen kérésemmel Méltóságodat molesztálom, de őszintén mondvá borzasztóan röstellem, egyrészt, hogy Méltóságodat zaklatom, másrészt pedig, hogy az Entz professor úr Őméltóságának az ezer pengőt a beígért időre vissza adni nem tudom. Igazán nagyon, de nagyon szégyellem magam e miatt, mert ahányszor csak találkozok a jóságú Entz professor úr Őméltóságával, annyiszor megfagy bennem a vér és úgy szégyellem magam, hogy még az arcába sem merek nézni. S ép[p] ezért alázatos tisztelettel kérem Méltóságodat kegyeskedjék segítségemre lenni, hogy ezt a pénzt mielőbb vissza adhassam az Entz professor úr Őméltóságának.

Méltóságos Uram!

Én ismerem Méltóságod atyai szerető és drága jó szívét, mert a szegénysorsú hallgatónak is Méltóságod a legfőbb segítő forrása és tudom, hogy ahányszor

³⁷ BFL XIV.170.

³⁸ (1877–1959) patológus, egyetemi tanár (PL 2010: I. 202).

csak Méltóságod segítő szívéhez fordulnak, őket sohasem utasította vissza. Igaz, hogy ezek hallgatók voltak, s én Méltóságodnak csak egy öreg hűséges szolgálója vagyok, aki ebben a pillanatban szintén a Méltóságod atyai jóságos szívéhez esedezik s kérve könyörgöm kegyeskedjék segítségemre lenni, hogy ezt az összeget valamiképpen megszerezhessem és visszaadhassam.

Méltóságos Uram!

Még egyszer ezer bocsánatot kérek esetleg zaklatásomért és ne tessék ezért reám haragudni, hogy ezzel a dologgal Méltóságodhoz fordultam, de megígérem, ha ezt a pénzt, vagy ha csak ennek a felét is megkapom nem csak hogy nagyon is jól fog esni, hogy az ígéretemnek valamelyest is eleget tehettem és vállaimról a nagy terhet s arcomról a nagy szégyent azzal lemoshatom, de igyekezni fogok azt a legpontosabban visszafizetni illetve törleszteni.

Most alázatos könyörgésemet még egyszer megújítom s magamat a Méltóságod szíves jóindulatába ajánlva vagyok,

Pécs, 1932. november 7.

legmélyebb tisztelettel,
hűséges öreg szolgálója:
Gyurkovics³⁹

³⁹ A borítékon Pekár feljegyzése piros postairónnal: „Az 1000 pengős kölcsönt megszereztem neki.”

FORRÁSOK

Pécsi Tudományegyetem, Egyetemi Levéltár (PTE EL)

VIII.101. Magyar királyi Erzsébet Tudományegyetem (Pécs), Rektori Hivatal iratai.

VIII.105. Magyar királyi Erzsébet Tudományegyetem (Pécs), Orvosi Kar és intézeteinek iratanyaga.

XIV.7. Dr. Pekár Mihály irathagyatéka.

Budapest Főváros Levéltára (BFL)

XIV.170. Pekár Mihály orvosprofesszor, felsőházi tag magánlevelezése.

HIVATKOZOTT IRODALOM

Almanach 1921: Vidor Gyula (szerk.): *Nemzetgyűlési almanach 1920–1922. A nemzetgyűlés tagjainak életrajzi adatai*. Budapest.

Almanach 1931: Lengyel László – Vidor Gyula (szerk.): *Magyar országgyűlési almanach. Ötszáz magyar élet. 1931–1936*. Budapest.

Almanach 1940: Haeffler István (szerk.): *Országgyűlési almanach az 1939–1944. évi országgyűlésről*. Budapest.

Benke József 1998: *Az Erzsébet Tudományegyetem rektorai és dékánjai*. Pécs.

Benke József 2000: *Egyetemünk története*. Pécs.

Lengvári István 2008: A pécsi Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem Orvostudományi Karának női hallgatói (1919–1945). In: Czoch Gábor – Horváth Gergely Krisztián – Pozsgai Péter (szerk.): *Parasztok és polgárok. Tanulmányok Tóth Zoltán 65. születésnapjára*. Budapest, 395–405.

Lengvári István – Pohánka Éva 2011: A Pozsonyi, majd Pécsi M. Kir. Erzsébet Tudományegyetem. In: Fedeles Tamás – Lengvári István – Pohánka Éva – Polyák Petra: *A pécsi felsőoktatás évszázadai*. Pécs, 49–83.

PL 2010: Romváry Ferenc (főszerk.): *Pécs Lexikon*. I–II. Pécs.

Szamel Lajos 1989: *A korrupció, a protekció és a többi...* Budapest.

Wiczian Dezső 1938: Payr Sándor 1861–1938. *Soproni Szemle* (2.) 3. 113–118.